

CRETENC DE TRADICIO BIZANTINA
Isidor Cònsul

La poesia d'Odisseas Elitis (1911-1996) s'inicià a l'ombra poderosa de Kavafis i fou tocada aviat per l'impacte surrealista de Paul Eluard i les maneres d'Andreas Embirikos, mestre i ambaixador del surrealisme a Grècia. I encara que el conreu de la lírica s'hagi configurat com el registre de més mèrit en el conjunt de la seva obra literària, s'ha de puntualitzar que Elitis fou un creador polièdric, un artista sensible amatent a la pintura, un tipus llegit i amb nervi d'inquietud intel·lectual que també exercí de crític d'art, traductor i home de teatre.

Fou, de tota manera, en l'òrbita de la poesia on el seu geni excel·lí de manera més brillant, i el lector, quan segueix les roderes de la seva trajectòria lírica, pot asseure's en retombs i meandres d'estricta singularitat. Així, el vitalisme que respiren els primers títols (Orientacions, 1940 i Sol, el primer, 1941), on el poeta combina, al costat d'una sensual imatgeria surrealista, la presència de delicades visions del paisatge i pinzellades que cerquen la mítica i misteriosa profunditat dels paratges grecs. En un segon moment, colpit per la Segona Guerra Mundial, Elitis modificà els registres i, a Cant heroic i fúnebre pel lloctinent caigut a Albània (1945), s'encarà a construir una èpica d'amor i de mort relacionada amb l'experiència bèl·lica. I encara acabada la guerra, a cavall d'un silenci reflexiu i de maduresa interior, el poeta arribà a la plenitud amb To àxion estí (1959), un precís oratori laic i una de les grans creacions de la poesia grega del segle XX.

Quan s'arregleren els tres atots de la lírica grega contemporània, es diu que Iorgos Seferis esdevé una referència a l'antiguitat clàssica i que Constantinos Kavafis assajà una recreació de l'hel·lenisme. Elitis, per la seva banda, tirà de dret a l'herència de la tradició ortodoxa bizantina, i per això

To àxion estí no és altra cosa que una salutació religiosa, si fa no fa equivalent al **Dignum est** de la litúrgia llatina. El poeta hi recrea la dualitat del seu món interior i el de l'exterior on s'insereix, i és així que agermana, en un exercici d'intertextualitat, el sentit íntim de la vida, angoixat i dolorós, amb els topants de la tradició religiosa.

El magnífic vagareig d'Elitis en versos i poemes posteriors continuà a Sis i un remordiments pel cel (1960), L'arbre de la llum i la catorzena bellesa (1971), El monograma (1971) i Maria Nefeli (1978). El 1979, amb una justícia indiscutible, el Premi Nobel de Literatura guardonà aquest poeta cretenc oriund de Lesbos arrelat en la soca de la tradició bizantina.

Isidor Cònsul